

KUKA MAKSAA ISÄNNÄTTÖMÄN ALUEEN PUHDISTAMISEN

Lakimies Jouko Tuomainen
Suomen ympäristökeskus
MUTKU-PÄIVÄT 2009

AVAINKÄSITTEET ESITYKSESSÄ

- *Isännätön alue* (orphan area) tarkoittaa pilaantunutta kohdetta, jossa pilaajaa tai muu puhdistamisvastuullista:
 - ei tiedetä tai tavoiteta,
 - tai olisi kohtuutonta vaatia vastuullista puhdistamaan alue,
 - tai vastuullinen ei pysty puhdistamiseen varattomuuden takia,
 - tai ei ole muusta syystä mahdollista saattaa vastuuseen.
- The Polluter Pays Principle (PPP)
 - Käsite peräisin taloustieteistä
 - Aiheuttaja maksakoon – ei veronmaksaja tai valtio

ESITYKSENI SISÄLTÖ

MITEN ASIAT OVAT ?

- Taustatietoja alueista ja hankkeista ja lainsäädännöstä

MITÄ PITÄISI MUUTTAA ?

- Uudistusten tarve

MITEN TOTEUTTAA MUUTOKSET?

- Toimenpide-ehdotuksia

POHDISKELUA..

- Yhteenvedo ja johtopäätökset

TAUSTATIETOA

ARVIO ALUEIDEN MÄÄRÄSTÄ

- PIMA-KOhteita KAIKKIAAN
 - Noin 21 000 kpl
 - Arvio perustuu MATTI-rekisteriin
 - Pääosa ennen 1990-lukua .
- ISÄNNÄTTÖMIÄ KOhteITA
 - Noin 7000/21 000 (=kolmasosa)
- RISKIALUEILLA KOhteITA
 - Noin 13 000/21 000
- RISKIALUEILLA OLEVIA ISÄNNÄTTÖMIÄ KOhteITA
 - Noin 3000-4000/13 000 (=kolmasosa)
 - Kohteen sijainti riskialueella
 - Asutus
 - Pohjavesialueet,
 - Vesistöt/
 - Pohjavedenvedenottamot

- PIMA-KOhteITA ON NOIN 21 000 KPL

VASTUULAINSÄÄDÄNTÖ

- Vastuun sisältö
 - Selvittämisvelvollisuus
 - Puhdistamisvelvollisuus
- Vastuujärjestelmä
 - Ensijaisesti: Aiheuttaja
 - Toissijaisesti: Haltija
 - Viimekädessä: Kunta
- YSL 75 § 2 mom: Jos maaperän pilaantumisen aiheuttajaa ei saada selville tai tavoiteta taikka tätä ei saada täyttämään puhdistamisvelvollisuuttaan ja jos pilaantuminen on tapahtunut alueen haltijan suostumuksella tai tämä on tiennyt tai tämän olisi pitänyt tietää alueen kunto sitä hankkiessaan, on alueen haltijan puhdistettava alueen maaperä siltä osin kuin se ei ole ilmeisen kohtuutonta. Alueen haltija vastaa samoin edellytyksin myös pilaantuneen pohjaveden puhdistamisesta, jos pilaantuminen on johtunut alueen maaperän pilaantumisesta.

LAINSÄÄDÄNNÖN AUKOT

- Vanhoissa vahingoissa ei aiheuttajan vastuu toimi
- Yksityishenkilön vastuun kohtuuttomuus
- Öljyvahinko- ja maaperälainsäädännön välissä sääntelyaukkoja
- Öljysuojarahasto ei korvaa kaikkien öljyalueiden puhdistamista
- Tuotantotoiminnan lopettamisvaiheessa ei aina puhdistamista
- Akuuttien vahinkotilanteiden torjunnan, jälkivahinkojen torjunnan ja puhdistamistöiden rajat epäselviä
- Pakollinen ympäristövahinkovakuutus on käytännössä merkityksetön
- Yksityiset vakuutusyhtiöt eivät aina korvaa puhdistamista
- Ympäristölupaan liittyvä vakuus ei kata maaperän puhdistamiskustannuksia

KUKA NYKYISIN MAKSAA

- Kaikkiaan noin 300-350 hanketta/vuosi
- Yleensä aiheuttaja/haltija/rakentaja (noin 70 %)
 - Perustuu: Polluter Pays –periaate ja ympäristönsuojelulaki
 - Toisinaan aiheuttajan vastuu ei toteudu
 - Vanhat vahingot, maksukyvyttömät jne
- Toissijainen rahoitus (30 % tapauksista)
 - Valtion jätehuoltotyöt (10 %)
 - Öljysuojarahasto (5 %)
 - Öljyalan Soli-ohjelma (15 % of cases)

UUDISTUSTEN TARVE

KOTIMAISET UUDISTUSPAINEEET

- Nykyinen toissijainen rahoitus
 - Ei riitä
 - Ei saatavilla kaikkiin tilanteisiin
- Ongelma-alueita
 - Riskialueilla 3 000-4000 isännätöntä aluetta
 - Akuuttitilanteissa myös ongelmia
 - Alueita jää puhdistamatta/Kunnat puhdistaa
- Kansainväliset paineet
 - Ympäristövastuudirektiivi
 - Ehdotus EU Directive on Soil Protection edellyttää muutoksia

KANSAINVÄLISET PAINEET

- Ympäristövastuudirektiivi
 - Toimeenpanolaki lisää toissijaisen rahoituksen tarvetta
 - Direktiivi edellyttää muutenkin
- Maaperänsuojeludirektiiviehdotus
 - EU Directive on Soil Protection edellyttää muutoksia
 - Tarvitaan lisää toimenpiteitä
 - Edellyttää toissijaisia rahoitusmekanismeja
- Vesipuitedirektiivi
 - Kansallinen toimeenpano edellyttää toimenpiteitä

PIMARAHA-PROJEKTIN EHDOTUKSIA TOIMENPITEISTÄ

“TOISSIJAINEN VASTUU- JA RAHOITUSJÄRJESTELMÄ”

- Tavoite ja tausta
 - Ehdottaa ja arvioida ratkaisumalleja
 - Nykyjärjestelmä ei riitä
- Toteuttaja
 - Kuntaliitto/YM/SYKE/ESA, vuonna 2008,
 - Projekti vielä KESKEN!
- Aineisto
 - Kysely AYK/Kunnat/asiantuntijaseminaari
 - Tarvitaan toimenpiteitä
 - nopea rahoitus ilman vastuusevittelyjä)
- Hankkeen tulokset
 - Päätöksentekijöille listaa keinoista
 - Jatkovalmistelu jää poliittisille päättäjille

RAHAVIRTOJEN OHJAUS KUNNOSTUKSEEN

MUITA IDEOITA TOIMENPITEISTÄ..

- Taloudellisia keinoja
 - Valtion tukia puhdistushankkeille
 - Eu-rahoituksen hyödyntäminen
 - Korkotukilainat
 - Verohelpotukset kunnostushankkeille jne
- Informaatio-ohjausta lisää
 - Ohjeita vastuista
 - Kiinteistökauppojen vastuiden siirtyminen jne
- Yksittäisiä lainsäädäntömuutoksia
 - Hallintopakko säännösten helpottaminen jne
 - Vastuulainsäädännön muutokset

YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

YHTEENVETO

- Pääkysymykseni oli
 - “Kuka maksaa isännättömien alueiden puhdistamisen?”
- Vastauksena kysymykseen
 - Kuvaus nykytilasta ja sen puutteista
- Tulevaisuuden visio
 - Tarvitaan muutoksia nykytilaan
 - PIMARAHA-projekti listaa ja arvioi rahoituslähteet ja muut keinot ja antaa lainsäätäjälle ideoita

JOHTOPÄÄTÖKSENI

- Oma mielipiteeni on, että äkkiä valtion jätehuoltotöihin lisää rahaa...
 - Etuna ettei tarvita uutta organisaatiota
 - Haittana aluekohtaiset kriteerit, hitaus jne

KIITÄN MIELENKIINNOSTA!

Kysymyksiin vastataan ja kommentteja odotellaan

Jouko.Tuomainen@ymparisto.fi